

DRAMAT COVIDOWY

Nowy gatunek, narodzony w roku 2020, znajduje znakomitego reprezentanta w utworze Ishbel Szatrawskiej pt. *Totentanz. Czarna noc, czarna śmierć*. Akcja toczy się podczas pandemii COVID-19 we włoskim mieście Bergamo, gdzie w marcu 2020 zmarło 670 osób, co stanowi wzrost o 424% w stosunku do zgonów odnotowanych w marcu w latach 2015-2019.

Totentanz to tytuł kompozycji Hugo Distlera, urodzonego w Norymberdze w 1908 roku. Wybitny niemiecki kompozytor, organista i dyrygent chóralny popełnił samobójstwo w wieku 34 lat. Religijny charakter jego twórczości był dla nazistów nie do przyjęcia, podobnie jak dla Distlera służba wojskowa. *Totentanz* jest zbiorem czternastu motetów, sekcje chóralne łączą się w nim z partiami mówionymi, które napisał Johannes Klöcking. Inspirację dla Distlera stanowiło XV-wieczne przedstawienie motywu tańca śmierci z Kościoła Mariackiego w Lubece, *Lübecker Totentanz*, składające się z obrazów i fragmentów wierszowanych – rozmów śmierci z jej ofiarami.

Fragment Lübecker Totentanz, którego autorstwo przypisywano Berntowi Notke

Jedna z postaci *Totentanz...* neguje równość „ludzi wszystkich stanów” wobec śmierci, zarówno kiedyś, jak i dziś: [...] *covid jest jak dżuma [...]. Zarazić się może każdy, ale częściej umiera biedny. Ten mit, że przyjdzie sprawiedliwa śmierć i zabierze wszystkich, to jest jedno wielkie kłamstwo, które powtarzamy sobie od setek lat, żeby mieć jakiegokolwiek poczucie sensu.*

Teraźniejszość i przyszłość w dramacie covidowym stoją pod znakiem zapytania. Planowanie długookresowe zostaje zastąpione przez życie z dnia na dzień. Terminy takie, jak: kwarantanna, reżim sanitarny, odporność zbiorowa, nowa normalność wchodzą do powszedniego słownika. Rynek pracy zostaje podzielony – jedne zawody uznaje się za niezbędne, a branże takie jak moda, muzyka czy teatr schodzą na dalszy plan. Życie znaczy dezorientacja, niepewność i konieczność dostosowania się do harmonogramów obostrzeń, zmieniających się wraz ze wskaźnikami zakażeń oraz liczbą zajętych respiratorów i szpitalnych łóżek. Dominuje tematyka egzystencjalna, funeralna, strach przed śmiercią. Maskuje go (lub potęguje) posługiwanie się ironią i groteską. Dla przykładu: w *Totentanz* dewaluuje się wartość pracy stylistów fryzur ([...] *nikt w trumnie nie będzie oglądał*

twojej niesamowitej i zapierającej dech w piersiach fryzury. Nikt nie będzie mówił: umarł ze stylem, umarł piękny), a wygraną we włoskim „Kole fortuny” jest pierwszorzędna trumna.

Jednym z aspektów dramatu covidowego są także futurologiczne postulaty zmian oparte na (utopijnym?) założeniu, że tak głęboko traumatyczne doświadczenie odmieni świat. Czy przestaniemy jeść mięso i latać samolotami? A może zrezygnujemy z modowego konsumpcjonizmu i dostrzeżemy wartość wspólnoty? – czytelnik mnoży pytania w ślad za bohaterami sztuki.

Jednostka sportretowana w dramacie covidowym jawi się jako istota nadwrażliwa, ironiczna, melancholijna, a często także pozbawiona nadziei i więzi. Jej alienacja osiąga apogeum – postrzeganej w wymiarze psychologicznym i moralnym izolacji od innych ludzi, od sił metafizycznych i od samego siebie (*vide* Sarrazac), towarzyszy fizyczna konieczność pozostania w odosobnieniu z obawy przed zakażeniem potencjalnie śmiertelną chorobą. Kontakty społeczne zostają ograniczone do minimum. Kolacja z sąsiadami z tej samej kamienicy stanowi w tej rzeczywistości zgromadzenie nielegalne. Gospodarzami takiego właśnie zgromadzenia są w dramacie Ishbel Szatrawskiej Francesca i Luca, ex modelka i jej mąż obdarzony talentem kulinarnym. Wśród ich gości znajdują się emerytowany profesor Salvatore i jego siostrzenica Chiara. Obie postacie są mocno tajemnicze. *Prowadziłem w swoim życiu najróżniejsze wykłady, proszę mi wierzyć, więc trudno by było doprecyzować dziedzinę. Powiedzmy ogólnie, że jestem historykiem kultury* – przedstawia się Salvatore. Skojarzenie z pewnym enigmantycznym profesorem W., toczącym swego czasu rozmowę z Berliozem i Bezdonnym jest zapewne uprawnione. Z kolei Chiara, wielbicielka Il Teatro degli Orrori i zbiorowo tańczona tarantelli, która w czasie przypadkowego pocałunku pozostawia w ustach mężczyzny monetę, ujawnia swoją naturę w finale utworu. Już wcześniej dostajemy jednak wskazówki na temat jej niepowседневnej kondycji: *Chiara to demon, nie kobieta* – mówi pół żartem, pół serio Salvatore.

Źródła:

Baker's Biographical Dictionary of Musicians, Nicolas Slonimsky and Laura Kuhn (eds.), New York 2001.

Coronavirus, a marzo 5.900 i morti in Bergamasca: i dati comune per comune, <https://www.bergamonews.it/2020/05/05/coronavirus-a-marzo-5-900-i-morti-in-bergamasca-i-dati-comune-per-comune/370139/>, dostęp: 31.05.2020.

Lübecker Totentanz, https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Totentanz_L%C3%BCbeck.gif, dostęp: 01.05.2021.

Jean-Pierre Sarrazac, *Wstęp. Kryzys dramatu*, [w:] tegoż, *Słownik dramatu nowoczesnego i najnowszego*, tłum. Mateusz Borowski, Małgorzata Sugiera, Kraków 2007.

Ishbel Szatrawska, *Totentanz. Czarna noc, czarna śmierć*, „Dialog” nr 2/2021.

Autorka hasła: Kamila Łapicka